

Elementen voor een Kwaliteitskader Opvang (samenvatting)

Bij de parlementaire behandeling van de Spreidingswet is aangegeven dat er een kwaliteitskader wordt ontwikkeld met eisen voor opvanglocaties. Dit kwaliteitskader zal worden besproken “met de uitvoeringspartners alsook maatschappelijke partners.”

In een uitgebreide notitie biedt VluchtelingenWerk Nederland daar elementen voor. Hieronder een samenvatting.

VluchtelingenWerk pleit voor een stabiele, menswaardige en toekomstbestendige asielopvang. De begin 2024 aangenomen Spreidingswet biedt een kans om het opvanglandschap voor asielzoekers en vluchtelingen op een positieve manier te herstructureren.

[Lees meer in de position paper.](#)

De Spreidingswet maakt het mogelijk dat meer gemeenten meewerken aan het bieden van locaties of gebouwen voor opvang van asielzoekers. Meer evenredig verspreid over het land. Ook stimuleert de wet meer duurzame locaties die voor een langere periode, minimaal vijf jaar, blijven bestaan. Daarnaast kunnen gemeenten mogelijk zelf opvanglocaties exploiteren.

Uitgangspunten voor kwaliteitsnormen

- [Opvangrichtlijn 2013/33/EU](#)
Bindende normen voor EU-lidstaten waar de opvang van asielzoekers aan moet voldoen. Operationeel uitgewerkt in richtsnoeren van het Europees Asielagentschap (EUAA). Het Gerechtshof Den Haag bepaalde in 2023 dat deze richtsnoeren gezaghebbend zijn.
- [Programma van Eisen voor opvanglocaties \(COA\)](#)
Hierin zijn veel punten opgenomen uit de hierboven genoemde richtsnoeren. Niet bindend, maar belangrijk omdat de jarenlange ervaring met de opvang van asielzoekers hierin tot uitdrukking komt.
- [Uitvoeringsagenda Flexibilisering Asielketen](#)
Lange termijnvisie voor het Nederlandse asielopvangsysteem. Onderschreven door de bestuurlijke partijen van de Landelijke Regietafel Migratie en Integratie (LRT), geactualiseerd in april 2024. Belangrijk uitgangspunt: opvang is niet meer ondergeschikt aan de asielprocedure. Dit biedt continuïteit en rust voor bewoners en brengt het aantal verhuizingen tussen opvanglocaties terug. Daarnaast is in de Uitvoeringsagenda vastgelegd dat vanaf dag één - na het doorlopen van de aanmeldfase in de asielzoekerscentra – integratie en participatie start.
- [Herziene Opvangrichtlijn 2024/1346](#)
Ook in deze herziening, die Nederland in 2026 moet hebben geïmplementeerd, wordt benadrukt dat het belangrijk is dat asielzoekers de taal leren en snel aan het werk kunnen gaan.

Kwaliteitsnormen

In deze notitie beschrijven we de belangrijkste juridische kwaliteitsnormen waar de opvang aan moet voldoen. Zoals in de Wet COA onderscheiden we normen voor materiële en immateriële opvangvoorzieningen. De Opvangrichtlijn definieert materiële opvangvoorzieningen als huisvesting, voedsel en kleding. Bij immaterieel gaat het om toegang tot voorzieningen als zorg, onderwijs, werk, recreatie en ook vormen van persoonlijke begeleiding en ondersteuning. Op de meeste van deze gebieden kent de Opvangrichtlijn ook eisen.

Deze notitie is aangevuld met belangrijke normen gebaseerd op jarenlange ervaring van VluchtelingenWerk met de opvang van asielzoekers. En op onderzoek naar de ervaringen en behoeften van bewoners van opvanglocaties ([We moeten het als ons thuis zien, maar zo voelt het niet \(2024\)](#)). Deze zijn niet uitputtend en komen deels overeen met bestaande juridische normen.

De belangrijkste elementen

1. Materiële opvangvoorzieningen

1.1 Ligging en omvang

- De opvang ligt in een leefbaar gebied (woonwijk) en in de buurt van voorzieningen.
- Openbaar vervoer heeft een goede frequentie en is op max.15 minuten loopafstand bereikbaar.
- De omvang van de opvang past bij de grootte en het draagvlak van de lokale samenleving. Kleinschalige opvangvormen hebben ook daarom de voorkeur.

1.2 Huisvesting

- De opvang heeft een- of tweepersoons slaapruidtes met afsluitbare deuren.
- Alle ruidtes hebben voldoende daglicht en ramen die open kunnen om te luchten.
- Sanitair, huiskamer en keuken worden met maximaal 8 personen gedeeld.
- Asielzoekers hebben de mogelijkheid zelf hun eigen ruidte in te richten.
- Er zijn voldoende ruidtes voor recreatie, stilte/bidden en (gezamenlijke) huiskamers.
- Specifiek voor vrouwen en kinderen is er een aparte, eventueel beveiligde ruidte op de locatie.

1.3 Sanitaire voorzieningen

- Er zijn aparte sanitaire voorzieningen voor vrouwen en kinderen. Dit geldt niet voor gezinsunits.
- Sanitaire voorzieningen zijn in hetzelfde gebouw als de eigen slaapruidtes of aangrenzend.
- Kwetsbare asielzoekers, vrouwen en kinderen hoeven niet via een gang om de sanitaire voorzieningen te bereiken.

1.4 Hygiëne

- Handhaving van hygiënenormen is de verantwoordelijkheid van het locatiemanagement.
- Asielzoekers mogen waar mogelijk de eigen privéruimtes schoonhouden en krijgen hier voldoende middelen voor.

1.5 Communicatie

- Er is goede toegang tot internet door beschikbare wifi overal op de locatie.
- Er is voldoende toegang tot computers op de locatie.
- Bij gedeelde privéruimtes is er een privéplek om te bellen.

1.6 Voeding

- Op elke opvanglocatie kunnen asielzoekers zelf alle eigen maaltijden bereiden.
- Alle wooneenheden hebben een eigen kookfaciliteit en koelkast(ruidte).
- Asielzoekers krijgen voldoende eetgeld.
- Is zelf koken niet mogelijk, dan wordt rekening gehouden met speciale voedingsbehoeften.
- Bij aankomst op de locatie wordt expliciet gevraagd naar speciale voedingsbehoeften vanwege medische situaties of (geloofs-)overtuiging.

1.7 Dagvergoeding en overige verstrekkingen

- De dagvergoeding is toereikend om een minimumniveau aan autonomie te bieden.
- Zolang dit leefgeld nog niet is verhoogd bij implementatie herziene Opvangrichtlijn, worden uitgaven zoals vervoerskosten vergoed.
- Gemeenten die zelf opvangvoorzieningen exploiteren, vergoeden minimaal dezelfde buitengewone kosten zoals het COA doet.
- Gemeenten bepalen lokaal of zij daarnaast vergoedingen bieden die samenhangen met participatie (vrijwilligerswerk, taalles, werkverkeer).

2. Immateriële opvangvoorzieningen

2.1 Privacy

- In de opvang is de privacy van asielzoekers goed gewaarborgd.
- Elke bewoner heeft toegang tot een eigen privéruimte om tot rust te komen, zich om te kleden en iets voor zichzelf te doen.
- De opvanglocatie biedt voldoende aparte ruimtes voor studie, stilte/bidden en recreatie.
- In de opvang is voldoende ruimte voor maatwerk bij het indelen van de slaapruides. De 'bezettingsgraad' is daarom onder de 100%.
- Bij het betreden van iemands eigen ruimte wordt deze procedure aangehouden: kloppen, korte pauze waarin men zichzelf voorstelt en na reactie pas deur openen.

2.2 Asielzoekers met bijzondere opvangbehoeften ('kwetsbare personen')

- Alle asielzoekers krijgen een adequate screening op (medische) kwetsbaarheden en bijzondere opvangbehoeften.
- Deze screening gebeurt zo snel mogelijk (en maximaal 30 dagen) na aankomst.
- Bij plaatsing en begeleiding wordt rekening gehouden met de uitkomst van de screening.
- Er is vastgesteld beleid voor het regelmatig beoordelen van bijzondere opvangbehoeften en hoe hieraan tegemoet kan worden gekomen.
- Opvangpersoneel wordt regelmatig getraind in het herkennen van bijzondere opvangbehoeften.
- Voor specifieke groepen personen met bijzondere opvangbehoeften, zoals zwangere vrouwen, moeders met kleine kinderen, zieke mensen en ouderen is specifiek beleid vastgesteld ten aanzien van verstrekkingen, zoals een kraampakket, of de mogelijkheid van een eenpersoonskamer.
- Informatie over bijzondere opvangbehoeften en de te treffen maatregelen wordt gedeeld met personeel van opvanglocaties anders dan door COA beheerd.
- Er is een duidelijk en actief (her-)plaatsingsbeleid voor (medisch) kwetsbare personen als op de locatie niet kan worden voldaan aan hun bijzondere behoeften.

2.3 Gezondheidszorg

- Asielzoekers krijgen begrijpelijke informatie over het recht op gezondheidszorg in Nederland en het gezondheidssysteem.
- Naast toegang tot medische en psychosociale zorg is er ook toegang tot preventieve gezondheidszorg en preventieve geestelijke gezondheidszorg.
- Alle asielzoekers hebben gelijke toegang tot gezondheidszorg.
- Alle locaties bieden dezelfde zelfzorgmiddelen in natura, voorbehoedsmiddelen of een extra financiële verstrekking omdat de dagvergoeding hiervoor niet toereikend is.
- De tolkenvoorziening is ook beschikbaar voor zorgverleners die zorg verlenen aan asielzoekers maar niet in dienst zijn bij GZA.

2.4 Toegang tot onderwijs

- Kinderen hebben zo snel mogelijk (uiterlijk binnen twee maanden) toegang tot het reguliere onderwijssysteem.
- Kinderen worden niet overgeplaatst naar andere opvanglocaties om voor hen de continuïteit in het onderwijs te waarborgen, tenzij dit expliciet in hun belang is.

2.5 Participatie

- Voor asielzoekers die in de asielopvang verblijven is er vanaf dag één, effectieve toegang tot (vrijwilligers)werk en activiteiten in de omgeving.
- De toekenning van de BSN is zo snel mogelijk (en uiterlijk binnen zes maanden).
- Asielzoekers kunnen structureel gebruik maken van voorzieningen in de omgeving van de opvang zoals de bibliotheek, winkels en kinderopvang.
- Asielzoekers hebben toegang tot het opleidingsaanbod in de buurt van de opvang.
- Ligt opleidingsaanbod niet op loopafstand dan worden OV-kosten vergoed.
- Het valideren van diploma's en erkenning van kwalificaties wordt gefaciliteerd.

2.6 Adviesraad bewoners

- Effectieve participatie van alle asielzoekers in zowel het dagelijkse beheer van de opvanglocatie, als in de ontwikkeling van de opvang op de lange termijn is gewaarborgd.
- Inspraak van bewoners is structureel georganiseerd.

2.7 Belang van het kind

- Kinderen worden opgevangen in duurzame opvanglocaties in of bij de gemeente waar het kind na statusverlening komt te wonen.
- Er is voldoende en veilige speelgelegenheid voor alle leeftijdscategorieën. Binnen en buiten.
- Er zijn voldoende activiteiten voor kinderen, passend bij hun leeftijd en ontwikkeling. Zowel op de locatie als in de gemeente.
- Ook jongeren van 18+ hebben toegang tot onderwijs, beroepsopleidingen, bijscholing, leerwerktrajecten en beroepskeuzebegeleiding.

2.8 Informatievoorziening

- Er is goede informatievoorziening over alle relevante aspecten van het verblijf in de opvang en in Nederland.
- Er is evenwichtige voorlichting over zowel rechten als plichten, met ruimte voor dialoog.
- Asielzoekers die dit wensen krijgen ondersteuning in digitale vaardigheden voor de toegankelijkheid van online-informatie.
- Vast locatiepersoneel en hulpverleners in de opvang zijn voldoende toegerust in het omgaan met de doelgroep (kennis van specifieke achtergrond en positie van vluchtelingen, cultuursensitief werken, omgaan met psychische klachten en taalbarrières).

2.9 Klachtenmechanisme

- Asielzoekers hebben (gewaarborgde) toegang tot effectieve en efficiënte communicatiekanalen die het mogelijk maken om feedback en klachten in te dienen bij onafhankelijke partijen.
- Feedback en klachten worden tijdig in behandeling genomen en teruggekoppeld aan betrokkene(n).

2.10 Plaatsingsbeleid

- Langetermijnbeleid en stabiele financiering zorgt dat asielzoekers niet van locatie naar locatie hoeven te verhuizen.
- Door een reële, niet te hoge bezettingsgraad is er bij nieuwe plaatsingen ruimte voor maatwerk.
- Er is een professionele (sociale) intake voorafgaand aan de plaatsing in de asielopvang.
- Bij plaatsing wordt rekening gehouden met alle relevante criteria. Denk aan werk, familie, bekenden, opleiding en/of nabijheid van medische zorg.
- Asielzoekers worden gericht geplaatst in de (buurt van) de gemeente waar ze na eventuele statusverlening komen te wonen.
- Bij gezinnen geven bijzondere opvangbehoeften en sociale indicaties (bijvoorbeeld een familielid die belangrijke steun kan zijn) de doorslag bij plaatsing.
- Het plaatsingsbeleid waarborgt de eenheid van het gezin. Hierbij wordt een ruime definitie van gezin aangehouden.
- Gezinsherenigers worden in de gemeente van het gezin geplaatst.
- Er wordt meegewerkt bij verzoeken tot overplaatsing vanwege werk, aanwezigheid van familieleden of een onveilige situatie in of bij de opvanglocatie.
- Asielzoekers worden ruim van tevoren ingelicht over een overplaatsing, zodat zij zich kunnen voorbereiden en afscheid kunnen nemen.
- Kinderen worden zo min mogelijk overgeplaatst en in ieder geval alleen in schoolvakanties. Scholen worden ruim vooraf ingelicht.
- Bij asielzoekers met medische behandelingen worden betrokken behandelaren ruim vooraf ingelicht over een overplaatsing.
- Asielzoekers en statushouders hebben ruime mogelijkheden om met goede waarborgen elders te logeren in afwachting van een beslissing op hun asielverzoek of op zelfstandige woonruimte.